

РУКОПИСИ ВОЛОДИМИРА САДОВСЬКОГО В АРХІВІ ЙОСИФА КИШАКЕВИЧА

Яким Горак

доцент кафедри теорії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, канд. мистецтвознавства

Вперше здійснено огляд добірки рукописів священика, хорового диригента, музичного видавця і музикознавця Володимира Садовського, що збереглися в архіві композитора Йосифа Кишакевича. Огляд супроводжено коментарем, який узагальнює наукові дослідження цих рукописів, з'ясує їх датування, суть, призначення, розкриває факти, події, які стали поштовхом для написання цих матеріалів. Добірка рукописів В. Садовського є цінним документальним джерелом для дослідження різних аспектів музичної діяльності мистця, текстології деяких його публікацій.

Ключові слова: *Володимир Садовський, архів Йосифа Кишакевича, Іван Белей, Ліверій Саккетті, «Проект статуту «Русько-українського Союзу любителів музики», «З нагоди новин на полі церковної музики», «Елементарна теорія музики і співу для ужитку шкіл народних», «Список книжок музичної бібліотеки Володимира Домета Садовського».*

The collection of the manuscripts of the priest, choir conductor, music publisher and musicologist Volodymyr Sadovsky, preserved in the archive of the composer Yosyf Kyshakevych, is considered for the first time in the article. The review contains the comments, which reflect scientific research, clarifies the dates, essence, reveals the facts, events, which became the background for the appearance of this materials. The described Sadovsky's manuscript collection constitutes the valuable source for research of the various aspects of the music endeavour of the artist, the textology of his certain publications.

Keywords: *Volodymyr Sadovsky, Josyf Kyshakevych archive, Ivan Beley, Liveriy Sakketti, «Project of the Rules of the Rus-Ukrainian Union of the music lovers», «The church music news», «People Schools Elementary theory of music and song», «The music library catalogue of Volodymyr Domet Sadovsky».*

Впервые сделан обзор рукописей священника, хорового дирижера, музыкального издателя и музыковеда Владимира Садовского, которые сохранились в архиве композитора Иосифа Кишакевича. Обзор сопровождается комментарием, который обобщает проведенные научные исследования

этих рукописей, выясняет их датирование, сущность, предназначение, раскрывает факты, события, ставшие толчком к написанию данных материалов. Коллекция рукописей В. Садовского — ценный документальный источник для исследования разных аспектов музыкальной деятельности их автора, текстологии некоторых его публикаций.

Ключевые слова: *Владимир Садовский, архив Иосифа Кишакевича, Иван Белей, Ливерий Саккетти, «Проект статуту «Русько-українського Союзу любителів музики», «З нагоди новин на полі церковної музики», «Елементарна теорія музики і співу для ужитку шкіл народних», «Список книжок музичної бібліотеки Володимира Домета Садовського».*

У 1983 та 2007 рр. Відділ наукових досліджень музичних творів та фотодокументів Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника поповнився ще одним надбанням української культури — рукописним архівом композитора Йосифа Кишакевича, який передала його власниця — спадкоємиця Віра Яворська. У цьому архіві є низка рукописів, які належать галицькому мистцю, хоровому диригенту, видавцю, музикознавцю, священику Володимирові (Дометові) Садовському (1865–1940). Яким шляхом вони потрапили до рукописного архіву Й. Кишакевича, ще належить з'ясувати. Найвірогідніше, підставою для цього були тривалі життєві і творчі взаємини двох галицьких митців. Хоча на момент написання цієї статті архів Й. Кишакевича ще не був опрацьований для бібліотечних фондів, проте наукове осмислення рукописів В. Садовського, що містяться в ньому, уже триває і завдяки публікаціям деякі з них введено в науковий обіг.

Хронологічний відтинок, який охоплюють збережені документи, — 1899–1920 рр., причому основний їх масив стосується 1899–1907 рр. і лише по одному представлено з років 1914 та 1920. У житті В. Садовського це був час закінчення служіння у храмі св. Варвари у Відні (до 1901 р.), відтак перебування на посаді військового священика (капелана) в Перемишлі (1901–1914) — пора його найбільшої активності як музичного критика, музично-громадського діяча, музичного видавця — і, врешті, період заслання в Сибір під час Першої світової війни та кілька років після неї (1915–1921).

Основний масив рукописів В. Садовського з архіву Й. Кишакевича становлять 15 зошитів, з них вісім меншого формату (21 × 16,6 см)

і сім — більшого (24,8 × 19,7 см). Усі зошити фіолетового кольору, текст написаний чорним чорнилом лише на правій сторінці, а ліва (чи зворот) залишалася порожня — отже, автор визначав обсяг рукопису не сторінками, а аркушами.

У липневих номерах газети «Галичанин» 1899 р. за підписом В. Матюка, В. Шухевича та М. Копка було опубліковано «Отзывъ къ спѣволюбивымъ русинамъ», у якому закликано всіх музикантів Галичини до участі в з'їзді, що його організував комітет із трьох названих осіб. Метою з'їзду мало стати заснування «Союза любителей малорусской музыки» (згодом пропонувалися й інші назви — «Руско-український союз любителів музики», «Малорусский музыкальный союз», «Союз любителів руської пісні»), який об'єднав би існуючі співочі й музичні товариства в єдину організацію, що брала під свій контроль музичне життя й освітняльність Галичини, і навіть ставила за мету відкриття консерваторії під своїм патронатом [5]. В. Садовський не міг безпосередньо провадити організаційну роботу з підготовки з'їзду, оскільки тоді працював у Відні, але підтримав цю ідею. Зокрема, він працював над статутом майбутнього «Союзу...», рукопис якого у двох зошитах під назвою «Проект Статута Руско-українського Союзу любителів музики» зберігається в архіві. На зошитах видно поздовжню лінію згину (приблизно посередині), справа від якої написано основний текст статуту, а зліва — поправки, додатки, примітки, які зроблено під час роботи над текстом. Ці два зошити є цінним документом для історії становлення професійної музичної освіти в Галичині на зламі століть. Планований з'їзд, на жаль, не відбувся, але підготовча робота з його проведення стала першою спробою зрушити справу музичної освіти й музичного життя в Галичині з місця й поставити її на професійну основу. У цьому контексті «Союз любителей малорусской музыки» був безпосереднім попередником «Союзу співацьких і музичних товариств» у Львові, який і втілював у життя його ідеї.

З історією організації «Союзу...» 1899 р. пов'язані матеріали ще одного зошита, в якому, окрім двох сторінок чернетки статті «З нагоди двох новин на поли церковної музики», міститься текстовий фрагмент без заголовка із завданнями майбутньої

організації [6, с. 133-135]. Повністю матеріал за життя В. Садовського не був оприлюднений, хоча значну його частину — власне, перелік завдань — автор використав для статті «В справі «Союза співачьких і музичних товариств» [8], причому завдання, плановані для «Союзу...» 1899 р., без істотних змін переніс на «Союз співачьких і музичних товариств». У рукописі наведено 22 завдання, з яких у друковану статтю увійшло тільки 10, причому їх послідовність змінено. У тому ж зошиті є рукопис російськомовної статті «От Тернополя. (В деле съезда галицких музыков)» [2], планованої для публікації в газеті «Галичанин» у зв'язку з організацією з'їзду галицьких музик 1899 р. Автор чомусь передумав публікувати її в цій газеті і згодом переробив на статтю з іншим заголовком українською мовою, про що й вказав у помітці над заголовком автографа: «Перероблено на розправку: Взаїмини межи рускою церковною піснею і народом». Стаття під дещо зміненою, ніж вказано в помітці, назвою («Взаїмини межи рускою церковною піснею а руским народом») була опублікована 1904 р. [9]. Порівняння опублікованого українського і рукописного російського текстів свідчить, що це один і той самий текст, лише в друкованому українському варіанті дещо змінений і скорочений в деталях.

Окремий зошит, який вирізняється серед зошитів більшого формату кольором обкладинки (більш ясно-синій), автор назвав «Макулатур». Це чернетка фрагмента тексту статті «Зь нагоди новинь на поли нашої церковной музики» [10], опублікованої в 58-73 номерах часопису «Діла» за 1899 р. Наявність цієї чернетки висвітлює чимало вагомих моментів процесу написання, текстології статті. У ній багато виправлень, ремарок та доповнень, написаних на полях, що свідчить про ретельну роботу В. Садовського над текстом. Рукописна чернетка містить трохи менше ніж першу половину статті: це текстовий масив, опублікований у числах 58, 59, 61 «Діла» з початком докладного аналізу «Першої служби Божої», яку впорядкував Ф. Колесса (приблизно той фрагмент, що міститься в 63 та 64 числах газетної публікації). Спочатку текст не має істотних розходжень між рукописною та друкованою версіями (за незначними змінами, які цілком могли

бути правками редактора при підготовці до друку), але при розгляді видання Ф. Колесси можна зробити висновок, що він істотно відрізняється від друкованого варіанта: сутність критичних зауважень, конкретні вказівки на помилки у виданні наче ті самі, але монтаж матеріалу, його обсяг (у рукописному матеріалі коротший, ніж в опублікованій версії), словесний виклад — інакші. Інший і тон висловлювань В. Садовського: у друкованому варіанті він більше «пригладжений», дипломатичний, а в рукописному — значно гостріший, приперчений гумором і пересипаний ораторсько-патетичними зверненнями особисто до Ф. Колесси.

Єдину цілість творять чотири зошити: один із заголовком «Вступне слово до співаників» і ще три, названі «Елементарна теорія музики і співу для ужитку шкіл народних. Додаток до співаників укладу Людкевича і Домета» (на кожному з трьох зошитів їх порядковий номер: «Зошит I», «Зошит II», «Зошит III»). «Вступне слово до співаників» [3, с. 34-37] має текстуальну подібність зі статтею «Наші шкільні співаники», опублікованою у 10 зошиті «Артистичного вістника» без закінчення і зазначення авторства [4, с. 105-107]. Автором цієї статті вважають С. Людкевича, однак знахідка дає підстави припустити, що її або написано у співавторстві з В. Садовським, або С. Людкевич використав матеріал В. Садовського, дещо залишивши без змін, а в основній частині написавши новий текст. Разом із статтею зберігся рукопис підручника авторства В. Садовського з підписом: «Перемишль 9-11 лютого 1907». Підзаголовок — «Додаток до співаників укладу Людкевича і Домета» — свідчить, що, пишучи підручник, В. Садовський розраховував на підтримку й допомогу С. Людкевича, якого тоді у Перемишлі не було. Невідомо, чи підтримав С. Людкевич ініціативу В. Садовського щодо подальшої роботи над підручником, але наявність рукописного підручника і рукописної версії статті свідчить, що все це автори задумали як єдину цілісну працю, де стаття «Наші шкільні співаники» (у рукописі — «Вступне слово до співаників») мала бути вступом, після якого йшов сам співаник і, врешті, підручник як прикладний матеріал.

До останнього зошита підручника, мабуть, механічно долучено кілька обшарпаних сторінок (24,8 × 20 см) листа з Відня від

31 січня 1899 р. до редактора газети «Діло» (тоді ним був Іван Белей) [2, с. 28-30]. Лист стосується історії публікації статті В. Садовського «З нагоди новин на поли церковної музики». Оскільки «Діло» довго її не публікувало, В. Садовський, пояснюючи редакторові глибину і серйозність поставлених проблем і трактуючи таке затягування як нерозуміння і небажання редактора публікувати статтю, вимагає повернути свій текст. З того, що стаття, хоч і з великим запізненням, все ж таки була опублікована, можемо зробити висновок, що редактор так і не повернув її авторіві.

Сім зошитів у лінійку (п'ять більшого формату (на їх обкладинках надруковано: *Rechneft* Nr. 12), а два — меншого) мають спільну назву, написану червоним олівцем (чи пастеллю) на обкладинці кожного з них — «Історія музики». Усі ці зошити становлять єдину цілість, що засвідчує старанно проставлена послідовна їх нумерація на обкладинках (сьомий помилково пронумерований як шостий, хоча зошит з таким номером уже є) і наскрізною фоліацією всіх семи зошитів (за винятком сьомого, а в другому зошиті бракує аркушів 18 та 19) олівцем у верхньому кутку кожного аркуша.

Зміст зошитів такий:

Зошит I: «Загальний очерк історії музики» (арк. 1-6), «Первобитна музика» (арк. 6-11); «Музика індійців» (арк. 11-16);

Зошит II: «Музика (хінців) китайців» (арк. 17, 20-22), «Музика старовинних єгиптян» (арк. 22-28); «Музика євреїв» (арк. 28-32);

Зошит III: «Історія музики арабів (арабо-перська музика)» (арк. 33-40); «Музика греків» (арк. 41-44);

Зошит IV: «Продовжене історії музики греческої» (арк. 45-52);

Зошит V: «Продовжене історії музики греческої» (арк. 53-68);

Зошит VI: «Продовжене і укінчене історії старинних греків» (арк. 69-70);

Зошит VII (фактично VII; фоліації не має): «Історія музики Славянських народів»; «Первобитна музика руских предків».

Отже, у загальному обсязі охоплено матеріал про музичну культуру давніх східних і слов'янських народів до античності включно. Зазначені рукописні зошити не є оригінальною авторською працею В. Садовського, це його опрацювання «Очерка всеобщей історії

музики» російського теоретика Ліверія Саккетті*. Свідченням цього є ремарка В. Садовського в кінці рукопису останнього зошита з підписом: «Писав після Саккетті в Перемишлі 29 / 11 1902 Домет». До слова, розмашистий почерк в автографі В. Садовського допускає можливість відчитання року в наведеній ремарці як 1907, а не 1902. Однак про те, що галицький діяч опрацьовував книгу Л. Саккетті саме 1902 р., свідчать деякі деталі тексту. Зокрема, у розділі «Первобитна музика руских предків», повторюючи за російським музикознавцем думку про потребу фіксувати народну пісню записом на фонограф, В. Садовський додає таку заувагу: «Зазначаю що товариство наше руских фольклористів носило ся з гадкою справити в тій цілі фонограф і каже ся Роздольський користував ся в записуванню пісень фонографом». Привертає увагу, що автор називає тут товариство руских фольклористів, а не засновану 1895 р. Етнографічну комісію НТШ, яка в 1907 р. була вже у розквіті своєї діяльності. Не знати про неї в 1907 р. В. Садовський не міг, оскільки від 1903 р. зафіксовано його контакти з НТШ [12, с. 7-8], а 1908 р. його ім'я як курата (військового священика) з Перемишля знаходимо в списку звичайних членів товариства [13, с. 26]. Слова про те, що товариство «носилося з гадкою справити в тій цілі фонограф», підтверджують реальний факт: на засіданні Етнографічної комісії НТШ 24.03.1900 р. порушувалося питання про закупівлю фонографа, а 28-29.04 того ж року О. Роздольський зробив перші в Галичині записи на фонограф [7, с. 65-66]. Сумніватися 1907 р. в тому, чи О. Роздольський користувався фонографом («каже ся Роздольський користував ся...»), з огляду на останнє було б недоречно, оскільки

* **Саккетті Ліверій Антонович** (1852–1916) — російський історик і теоретик музики, музичний критик, педагог. Закінчив Петербурзьку консерваторію по класу віолончелі (у К. Давидова, 1874) і теорії композиції (в Ю. Іогансена та М. Римського-Корсакова). Викладав у названій консерваторії музично-теоретичні предмети, з 1886 р. був професором цього закладу. Уперше ввів лекції з естетики. Від 1895 р. був помічником завідувача відділу мистецтв Петербурзької публічної бібліотеки В. Стасова, а від 1916 р. — завідувачем цього відділу. Впродовж 1905–1906 рр. — член Тимчасового комітету з ведення консерваторії. Почесний член Болонської філармонічної академії (1888).

на ту пору записи фольклору на фонограф набули популярності й дали вагомі результати у фольклористиці (у 1906–1907 рр. вийшов двотомник «Галицько-руських народних мелодій» О. Роздольського і С. Людкевича, 1908 р. з ініціативи і за фінансування Лесі Українки Ф. Колесса здійснив експедицію в Східну Україну, де записував на фонограф кобзарів), а крім того, В. Садовський особисто контактував у ті роки з ініціаторами цієї справи — С. Людкевичем [1] та Ф. Колесою.

«Очерк...» Л. Саккетті опубліковано 1883 р. Це одна з перших праць із загальної історії музики російською мовою. Друге її видання, здійснене в Москві 1891 р., було в бібліотеці В. Садовського і зафіксоване у двох збережених її списках. Бібліотека В. Садовського в цілості не збереглася, у сучасних українських бібліотеках також проблематично знайти саме це видання праці Л. Саккетті. У музичному відділі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у Києві зберігається третє її видання (1903 р.) [11], в яке, очевидно, не внесено істотних текстових змін порівняно з попереднім виданням. Зіставлення друкованого видання і рукопису дає можливість з'ясувати, який вигляд мала робота В. Садовського.

Праця Л. Саккетті складається з п'яти великих розділів, які містять 53 нумеровані глави. У ній викладено історію європейської музики від найдавніших часів до середини XIX ст., причому розвиток слов'янської музики подано окремим розділом. Порівняння праці Л. Саккетті з рукописами В. Садовського свідчить, що галицький діяч опрацював перший розділ книги (в оригіналі його названо «Музыка древнего мира, диких и восточных народов»), який охоплює вісім глав, а також останній, п'ятий (його оригінальна назва — «Музыка Славянских народов»), що містить шість глав. Варто зазначити, що В. Садовський не перекладав розділи в такому порядку, як їх уміщено у книзі Л. Саккетті, тому, наприклад, у другому зошиті після розгляду музики китайців на 22-му аркуші рукопису стоїть ремарка: «Ту сьлідує історія музики індійців (гляди зошит I)». Співвідношення розділів у праці Л. Саккетті й рукописі В. Садовського ілюструє така таблиця (оскільки назви розділів у зошитах В. Садовського наведено вище, у таблиці їх не зазначаю, а вказую тільки номери зошита й аркушів, де міститься відповідний розділ):

<i>«Очерк всеобщей истории музыки» Л. Саккетти</i>	<i>Рукописи В. Садовського</i>
Отдел I. Музыка древнего мира, диких и восточных народов	Зошит I, арк. 1-11
Глава I. Первобытное состояние музыки (с. 6-11)	
Глава II. Музыка китайцев (с. 11-17)	Зошит II, арк. 17, 20-22
Глава III. Музыка индийцев (с. 17-22)	Зошит I, арк. 11-16
Глава IV. Музыка арабов (с. 22-30)	Зошит III, арк. 33-40
Глава V. Музыка древних египтян (с. 30-35)	Зошит II, арк. 22-28
Глава VI. Музыка евреев (с. 35-38)	Зошит II, арк. 28-32
Глава VII. Музыка греков (с. 38-54)	Зошит III, арк. 41-44
	Зошит IV, арк. 45-52
	Зошит V, арк. 53-68
	Зошит VI, арк. 69-70
Глава VIII. Музыка римлян (с. 54-57)	Зошит VI, арк. 70, тільки заголовок
Отдел V. Музыка Славянских народов	Зошит VI (насправді VII)
Глава XLVIII. Музыка Южных и западных славянских народностей (с. 337-344)	
Глава XLIX. Первобытная музыка русских предков (с. 344-352)	

Опрацювання обох розділів книги Л. Саккетті або не збереглися серед рукописів повністю, або автор не довів їх до кінця. Так, на останній сторінці останнього зошита стоїть підзаголовок «Історія музики римлян» (у друкованому виданні це остання глава першого розділу), але текст відсутній і решта сторінок зошита залишилися чистими. З п'ятого розділу книги Л. Саккетті В. Садовський опрацював лише дві початкові глави — «Музыка Южных и западных славянских народностей» та «Первобытная музыка русских предков».

Загалом дотримуючись логіки й послідовності викладу тексту російського першоджерела, В. Садовський доволі вільно передає його зміст. Характерним прикладом може бути згаданий розділ «Первобитна музыка русских предків». Порівняння тексту В. Садовського з 49 главою оригінального видання свідчить, що галицький діяч цілком відмовився від насиченого наукового апарату,

який є у книзі у вигляді посторінкових покликань і приміток. Здебільшого вибірково він переносив матеріал з наукового апарату в основний текст у вигляді фіксації автора і назви книжки або ж переносив примітки в основний текст (думка про записи фольклору на фонограф у Л. Саккетті міститься у першому посилянні на с. 349, а у В. Садовського її перенесено в основний текст). В оригінальному виданні В. Садовський ігнорує цитування інших авторів, а в Л. Саккетті це оформлено чітко, з відповідним посиленням на джерело. Так, Л. Саккетті закінчив цей розділ цитатою з праці А. Фаміцина, а В. Садовський подає його як текст Л. Саккетті, без оформлення цитатою, і не робить щодо цього застереження. В. Садовський вносить у текст свої коментарі й примітки, не відмежовуючи їх від тексту першоджерела. На початку розділу Л. Саккетті цитує билину про новгородського купця Садка, а Садовський пропускає цю цитату, замінивши її власними двома реченнями про розмежування музики давньоруської, московської та української. Власні текстові фрагменти вкраплено також у текст (згадане речення про записи О. Роздольського на фонограф) і подано в кінці розділу.

Привертає увагу також те, що зверху першого аркуша першого зошита від середини перед викладом тексту зазначено: «П відчит». Таких позначок у зошитах більше немає, але наявність однієї дає підставу припустити, що В. Садовський студював компендіум Л. Саккетті з практичною метою — читати лекції з історії музики перед публікою, а отже, популяризувати працю російського дослідника серед галичан. Що то були за відчити, скільки їх було, коли і де вони були прочитані — все це належить ще з'ясувати і документально обґрунтувати.

До рукопису першого зошита статуту механічно докладено рукопис рецензії «Про сьвяточні вечерниці і концерти в Перемишлі» [6, с. 135-137], в якій ідеться про святкування в інституціях і закладах Перемишля столітнього ювілею Тараса Шевченка — отже, документ датується 1914 р. Це єдиний поки що матеріал митця з періоду перед Першою світовою війною і перед засланням. Публікації рецензії за життя автора виявити не вдалося.

Цікавим документом з часів заслання Садовського є аркуш із списком дитячих пісень під назвою «Дитячі іграшки зі співами з викладів на українських курсах у Красноярську, 1920». Цей аркуш

є бланком (чи сторінкою якоїсь бухгалтерської книги), поліграфічно розграфленим на рядки і стовпці. Одна сторінка, яка зверху від середини містить зазначений заголовок, повністю списана синьо-фіолетовим чорнилом, на другій сторінці — лише декілька рядків тексту, який є завершенням попереднього. Зміст записів — це фіксація поетичних текстів народних пісень і забав із рукописними інципітами нот чотирьох мелодій, на які ці тексти виконуються. Це один із небагатьох документів, який фіксує невідомий факт у загалом нез'ясованому періоді заслання В. Садовського до Сибіру (1915–1921) — факт перебування митця у Красноярську і його участі у проведенні українських курсів. Окрім того, цей аркуш — наразі єдиний документ, який фіксує фольклорні зацікавлення В. Садовського.

Вельми цінним джерелом для вивчення діяльності В. Садовського є один із списків його музичної бібліотеки. Недатований автограф В. Садовського цього списку під назвою «Список книжок музичної бібліотеки Володимира Домета Садовського» зберігся серед рукописного архіву Й. Кишакевича, його датування встановити неможливо. Це зошит у твердій темно-зеленій обкладинці (завширшки 17,5 см і заввишки 21 см), сторінки якого поліграфічно розграфлені наполовину в лінійку, наполовину в подовгасту клітинку двома кольорами — червоним і блідо-сірим. Весь рукопис написаний чорним чорнилом, а номер і прізвище автора в кожній бібліографічній позиції підкреслено червоним кольором. На першій сторінці рукопису, ближче до лівого нижнього кута, стоїть штамп «ЛНБ ім. В. Стефаніка АН України» (аналогічний штамп на сторінці 17). На звороті задньої обкладинки — прямокутний штамп, текст якого не відчитується.

Пагінацію В. Садовський ставив у верхньому куті сторінки, усього їх є 78 (з них 77 заповнено, 78-ма — чиста). Решту сторінок у кінці зошита видерто. На звороті обкладинки у верхньому лівому кутку овальна печатка з написом: «Vladimir D. Sadowskij», а трохи нижче середини з правого боку — підпис чорнилом «Домет Садовський Володимир». Такий же підпис на титульній сторінці переднього форзацу внизу в правому куті. Усю титульну сторінку займає назва «Список книжок музичної бібліотеки Володимира Домета Садовського» і перелік розділів:

«I. Загальна і спеціальна наука музики, гармонії, інструментації, наука правління хором і оркестрою, акустика і наука співу».

II. Естетика, історія музики і лексикалія. Біографії.

III. Письма музиків, розправи, ескізи, критики, програми і т. д.

IV. Музикалії духовні (ноти і партитури).

V. Музикалії сьвіцкі і духовні для інструментів.

VI. Музикалії сьвіцкі для співу (solo і в супроводі).

VII. *Varia*. Розправи про штуки красні і видання перйодичні, лібрета, музичні часописи, ілюстрації і т. п.».

З названих розділів у цьому зошиті представлено лише перших три. Книги в межах кожного розділу автор пронумерував окремо: перший розділ за цією нумерацією нараховує 106, другий — 61, третій — 78 позицій. Разом зафіксовано 245 книг.

Збережений список бібліотеки є не лише пам'яткою української музичної бібліографії, а й свідченням глибинності ознайомлення митця з сучасною йому музикознавчою літературою, як українською, так і зарубіжною (німецькою, польською, російською). Ці списки сприяють виявленню генези музикознавчих ідей В. Садовського.

Багата рукописна збірка В. Садовського з архіву Й. Кишакевича є вагомою підставою для проведення дальших досліджень цієї непересічної постаті української культури в таких напрямках: з'ясування деяких малодосліджених фактів життєдіяльності митця (історія скликання з'їзду галицьких музикантів 1899 р., фольклорні записи й участь в українських курсах у Красноярську 1920 р., популяризація праці Л. Саккетті в Галичині), питання датування і текстології окремих статей В. Садовського («З нагоди новин на поли церковної музики», «Взаїмини межі рускою церковною піснюю а руским народом»), реконструкція хоч би фрагментів його бібліотеки на основі збереженого списку, який уклав сам В. Садовський. Отже, у збережених в архіві Й. Кишакевича рукописах В. Садовського сучасний музикознавець знайде цінний документальний матеріал для дослідження творчої та громадської діяльності цього непересічного діяча української культури кінця XIX — початку XX ст.

1. Горак Я. Володимир Садовський та Станіслав Людкевич: до характеристики взаємин / Горак Яким // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер.: Мистецтвознавство. — Тернопіль, 2010. — № 1. — С. 31-38.

2. *Горак Я.* Два матеріали з віднайдених рукописів Володимира Садовського / *Горак Яким* // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер.: Мистецтвознавство. — Тернопіль ; Київ, 2009. — № 2 (21). — С. 22-32.
3. *Горак Я.* До історії та характеристики українських музично-теоретичних підручників у Галичині першого десятиріччя XX століття : методична розробка / *Горак Яким.* — Львів, 2008. — 37 с.
4. *Горак Я.* До питання текстології двох статей Станіслава Людкевича / *Горак Яким* // Syntagma Musicum : збірка наук. ст. та спогадів на пошану Стефанії Павлишин / упоряд.: *В. Камінський, О. Козаренко* ; редкол.: *І. Пилатюк* (голова), *В. Камінський* та ін. — Львів : Сполом, 2010. — С. 101-110.
5. *Горак Я.* До характеристики музично-громадської діяльності Володимира Садовського / *Горак Яким* // Вісник НТШ. — 2011. — Весна-літо (чис. 45). — С. 36-38.
6. *Горак Я.* Із рукописних матеріалів Володимира Садовського / *Горак Яким* // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер.: Мистецтвознавство. — Тернопіль, 2011. — № 1. — С. 130-137.
7. *Довгалюк І.* Осип Роздольський: музично-етнографічний доробок / *Довгалюк Ірина.* — Львів : ТеРус, 2000. — 152 с.
8. [*Садовський В.*]. В справі «Союза співачьких і музичних товариств» (під розвагу всієї «співолубивий» Руси) / *Домет* // Діло. — 1904. — № 235. — С. 1-2 ; № 237. — С. 1-2.
9. [*Садовський В.*]. Взаїмини межі рускою церковною піснюю а руским народом / *Домет* // Альманах музичний: Літературна часть першого ілюстрованого календаря музичного на рік 1904 / зложив і впорядкував *Ромульд Зарицький.* — Львів : з друкарні НТШ, 1904. — С. 67-71.
10. [*Садовський В.*]. Зъ нагоди новинъ на поли нашої церковной музики (Критичный ескіз музичный) / *Домет* // Діло. — 1899. — № 58. — С. 1-2 ; № 59. — С. 1-2 ; № 61. — С. 1 ; № 63. — С. 1 ; № 64. — С. 2 ; № 65. — С. 1-2 ; № 67. — С. 1-2 ; № 68. — С. 1-2 ; № 69. — С. 2-3 ; № 70. — С. 2-3 ; № 73. — С. 2.
11. *Саккетти Л.* Очеркъ всеобщей исторіи музыки / *Саккетти Ливерий.* — Изд. 3-е, исправл., дополн. — С.-Петербургъ ; Москва : В. Бессель и К°, 1903. — VI + 418 + VIII с.
12. Хроніка НТШ. — 1903. — Чис. 16. — 24 с.
13. Хроніка НТШ. — 1908. — Чис. 33. — 43 с.